

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

מסכת ברכות -

פרקים ראשון - שלישי

הלכות קריאת שמע

סוגיה ז: סמיכת גאולה לתפילה

נכתב בסייעתא דשמיא

על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ

ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

סוגיה ז: סמיכת גאולה לתפילה

רקע

גם סוגיה זו, כמו סוגיית תחילת זמן קריאת שמע, עוסקת בעימות בין סוגיית הגמ' לבין המנהג המקובל. מסקנת סוגיית הגמ', שיש לסמוך גאולה לתפילה גם בתפילת שחרית וגם בתפילת ערבית. אולם בתקופת הגאונים והראשונים נהגו להפסיק בין גאולה לתפילת ערבית באמירת "ויראו עינינו", ובאמירת קדיש. מתירוצי הראשונים מתחדדת לנו הבנת חיוב סמיכת גאולה לתפילה.

הבעייתיות של חיוב סמיכת גאולה לתפילת ערבית, נובעת לא רק מהמנהג המקובל, אלא גם מהלכה פסוקה. אנו פוסקים שתפילת ערבית רשות. האם פסק זה אינו סותר את החיוב לסמוך גאולה לתפילה? האם ניתן לחייב לסמוך גאולה לתפילה, כשאין חיוב להתפלל את התפילה? הראשונים חלוקים בשאלה זו.

מקורות

א. גמ' ד-ד: "וחכ"א עד חצות... דתקינו רבנן למימר השכיבנו כגאולה אריכתא דמיא"

ב. תוס' ד"ה דאמר

רי"ף ב-ג. "אמר מר קורא ק"ש ומתפלל... כתפלה אריכתא דמיא"

רמב"ם הל' תפילה פ"ז הל' יז-יח [השווה בין הניסוחים של סמיכת גאולה לתפילה בשחרית ובערבית]

תלמידי רבינו יונה ב-ג. מד"ה איזהו עד ד"ה כיון

שלטי הגבורים ב: אותיות ג-ד

ג. הגהות אשר"י סי' י ד"ה בשבת [תפארת שמואל שם אות כד]

ד. שו"ת הרשב"א ח"א סי' רלו, סי' רצג

ה. רשב"א ב. ד"ה ולענין, "ומה שהקשה ר"ת... אינה חובה אלא רשות"

ו. שו"ע סי' רלו, ומשנה ברורה; שער הציון אותיות ד, ח

סי' קיא, ומשנה ברורה [ביאור הלכה ד"ה וטוב להחמיר]

שו"ת הרשב"א חלק א סימן רלו

ולהתפלל תפלת השחר קודם קרית שמע אם מצא צבור מתפללין כדי שיתפלל עם הצבור כמו שאמר רבינו האי גאון ז"ל בתפלת הערב, ונסתפקת בדבר זה.

אומר אני שלא אמר הגאון אלא בתפלת הערב הואיל ותפלת ערבית רשות. ואפילו לדעת הגאונים ז"ל שאמרו שכל שהרגיל להתפלל קבעה על עצמו חובה, אפילו הכי אינה חובה כתפלת השחר שהיא חובה גמורה אפילו לא קבלה. ולפיכך מסמך גאולה לתפילה בשחר טפי עדיף וכן נהגו בכל ישראל.

שו"ת הרשב"א חלק א סימן רצג

שאלת מה שנוהגין בארץ הזאת בליל ראש חודש שמכריז שליח צבור בין קדיש לתפילת ערבית ראש חודש. הודיענו אם יש בו משום הפסקה וראוי למחות אם לא. תשובה: אין ראוי למחות ובדין הוא דכל דבר שצריך לתפילה אין בו משום הפסק. וכדאמרין בברכת הלחם: טול ברוך טול ברוך אינו הפסק. וכל שכן זה שהוא צורך התפילה ממש שלא יטעו ולא יזכירו המאורע בתפילה. וכל שכן בתפלת ערבית שהוא רשות. ופוק חזי מה עמא דבר. וכן נוהגין בכל מקום ולא מיחה אדם בדבר.

רשב"א סוד"ה ולענין, "ומה שהקשה ר"ת... אינה חובה אלא רשות" ומה שהקשה ר"ת ז"ל [על שיטת רש"י שקורא קריאת שמע עם ברכותיה ומתפלל בציבור לפני צאת הכוכבים, וחוזר וקורא קריאת שמע לאחר צאת הכוכבים] מדק"ל כרבי יוחנן דאמר שצריך לסמוך גאולה לתפלה, אין הכי נמי מדינא הכי הוי כשמתפלל שלא בבית הכנסת, אי נמי כשהגיע זמן המקרא קודם שיתפלל תפלת הערב, הא לאו הכי - מתפלל עם הצבור משום דתפלת הרבים עדיפא מסמיכת גאולה לתפלה של ערבית שהיא אינה חובה אלא רשות.

הסבר הסוגיה

אמר ר' יוחנן: איזהו בן העולם הבא? זה הסומך גאולה לתפילה בערבית. ר' יהושע בן לוי אומר: תפילות באמצע תקנום. [ברכות ד:]

ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי נחלקו בשתי נקודות:

א. סדר תפילת ערבית. לדעת ר' יוחנן, קריאת שמע של ערבית קודמת לתפילה, לדעת ר' יהושע בן לוי, תפילה קודמת לקריאת שמע של ערבית.¹

ב. הזיקה שבין קריאת שמע של ערבית לתפילה. לדעת ר' יוחנן חייבים להצמיד את קריאת שמע לתפילה,² לדעת ר' יהושע בן לוי אין חובה כזאת.³

להלכה אנו אמורים לפסוק כר' יוחנן, שהרי הברייתא מסייעת לו. ואכן, כך פוסקים הרי"ף [ב:] והרמב"ם [הל' תפילה פ"ז הל' יז-יח].

הראשונים התקשו בשתי נקודות בפסק ההלכה:

א. המנהג המקובל סותר את פסק ההלכה. מנהג ישראל מימי הגאונים לומר קדיש לפני תפילת ערבית, ובחלק מהמקומות נוהגים לומר גם "יראו עינינו". על פי מנהג זה מוכח שאין חובה לסמוך גאולה לתפילת ערבית.

¹ נראה להסביר את שיטת ר' יהושע בן לוי, שקבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות מטביעות את חותמן על היום כולו, ולכן הן פותחות את היום ומסיימות אותו - "קריאת שמע סמוך למטתו". נקודה זו נידונה בהרחבה בסוגיה יג עמ' 67.

² מתוס' [ד: ד"ה דאמר] משמע שיש חיוב לסמוך גאולה לתפילה. לקמן עמ' 60-61 נראה שמישיטת הרמב"ן ותלמידי רבינו יונה משמע שסמיכת גאולה לתפילה אינה חובה אלא רק מעלה.

³ הגמ' מביאה שני לימודים להסבר מחלוקת ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי [איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא] הלימוד מהפסוקים מלמד על הנקודה הראשונה, והלימוד מסברא על הנקודה השנייה.

ב. אנו פוסקים שתפילת ערבית רשות. מעיקר הדין אדם אינו מחויב להתפלל תפילת ערבית. כיצד ניתן לחייבו לסמוך גאולה לתפילה אם הוא אינו מחויב בתפילה כלל?

שני כיוונים מרכזיים בדברי הראשונים להתמודד עם שאלות אלו:

א. תוס' [ד"ה דאמר] בשם סדר רב עמרם: שתי קושיות אלו מתרצות אחת את השנייה. ר' יוחנן סובר שתפילת ערבית חובה, ולכן לדעתו חייבים לסמוך גאולה לתפילת ערבית, וממילא אין להפסיק באמירת "יראו עינינו" וקדיש. אנו פוסקים שתפילת ערבית רשות, ולכן מותר לנו להפסיק באמירת "יראו עינינו" וקדיש⁴.

שיטה זו מובאת בראשונים בשני ניסוחים: 1. הריטב"א [ד"ה כיון דתקון] סובר שאין בערבית חיוב סמיכת גאולה לתפילה ומותר לשוח ביניהן. 2. הרא"ה [ד"ה אמר מר קורא קרית שמע, כז: סוד"ה תפלת הערב] סובר שאין חיוב לסמוך גאולה לתפילת ערבית אבל יש מעלה לסמוך אותן, ולכן מותר להפריד ביניהן לצורך בלבד.

ב. תוס' [ד"ה דאמר]: שתי הקושיות אינן קשורות זו לזו. לגבי הקושיה השנייה סוברים תוס' שאין סתירה בין החיוב לסמוך גאולה לתפילת ערבית לבין הדעה שתפילת ערבית רשות. אמנם תפילת ערבית רשות, אך אדם הבוחר להתפלל, חייב הוא בכל הלכות תפילה, ובכללן סמיכת גאולה לתפילה. לגבי הקושיה הראשונה יש בראשונים שתי התייחסויות: 1. תוס' סוברים ש"יראו עינינו" אינו הפסק כיוון שהוא מהווה גאולה אריכתא⁵. 2. הרשב"ם [מובא ברשב"א ד"ה מסייע] והרמב"ן [מובא בתר"י ד"ה ויש] סוברים ש"יראו עינינו" מהווה הפסק, ואין לאומר⁶.

כפי שראינו, הראשונים נחלקו אם חיוב סמיכת גאולה לתפילה קיים רק בתפילת חובה או גם בתפילת רשות. נראה להסביר, שמחלוקת זו נובעת מהבנת דין סמיכת גאולה לתפילה - האם חיוב הסמיכה הוא 'דין בגאולה' או 'דין בתפילה'? כלומר, האם החיוב לסמוך גאולה לתפילה נובע מכך שהתפילה משלימה את הרעיון שנאמר בברכת הגאולה [דין בגאולה], או שהחיוב לסמוך גאולה לתפילה נובע מכך שברכות קריאת שמע מהוות הכנה לתפילה [דין בתפילה]?

אם חיוב סמיכת גאולה לתפילה הוא חיוב בהלכות תפילה, החיוב קיים אף בתפילת רשות. אדם אינו מחויב להתפלל תפילת רשות, אבל כשהוא מתפלל חייב הוא בכל הלכות תפילה [כפי שחייב הוא בשמונה עשרה ברכות, בזמני תפילה, ובשאר דיני תפילה, כך הוא חייב לסמוך גאולה לתפילה]. אם חיוב סמיכת גאולה לתפילה הוא חיוב בהלכות ברכת גאולה, אזי בתפילת

⁴ הריטב"א [ד"ה כיון דתקון רבנן] מבאר, שאנו פוסקים כר' יוחנן שיש להקדים את קריאת שמע לתפילה, אך איננו מקבלים את פסיקתו שיש להצמיד גאולה לתפילה, כיוון שאנו סוברים שתפילת ערבית רשות.

⁵ ערוך השלחן [סי' רלו סע' ח] מבאר ש"יראו עינינו" הוא גאולה אריכתא בגלל פסוקי הגאולה המובאים בו. מהמאירי [ד"ה וסמיכת] עולה ש"יראו עינינו" הוא "תפילה אריכתא".

⁶ לדעה זו צריך עיון מדוע אומרים קדיש? מדוע בשחרית אין אומרים קדיש בין גאולה לתפילה, ובתפילת ערבית אומרים?

רשות אינו חייב בסמיכה - כיוון שהוא אינו מחויב להתפלל כלל, אף כשרצונו בתפילה אי אפשר לחייבו לסומכה לגאולה⁷.

הגרי"ד סולוביצ'יק [שעורים לזכר אבא מרי ח"ב עמ' נח-סא] מסביר שיש חיוב סמיכת גאולה לתפילה גם בתפילת חובה וגם בתפילת רשות, אך בין שני החיובים יש הבדל מהותי הנובע מכך שיש שתי הלכות בסמיכת גאולה לתפילה, שתיהן מתקיימות בסמיכה לתפילת חובה ורק אחת מתקיימת בסמיכה לתפילת רשות:

א. גאולה בפרט וברכות קריאת שמע בכלל, מהוות הכנה לתפילה⁸ [חיוב סמיכת גאולה לתפילה הוא 'דין בתפילה']. אדם חייב לומר שבחו של המלך, לפני שהוא עומד לפניו⁹. אמירת השבח מתבצעת על ידי הרצאת שירה שבכתבי הקודש [פסוקי דזמרא], וכן על ידי אמירת שבח במטבע ברכה [ברכות קריאת שמע].

ב. התפילה מצטרפת לקבלת עול מלכות שמים שבקריאת שמע ומשלמה אותה [חיוב סמיכת גאולה לתפילה הוא 'דין בגאולה']. בקריאת שמע אנו מכריזים שהקב"ה אלוקינו והוא יחיד ואין זולתו. בתפילה אנו מתחננים לקב"ה ומבקשים ממנו את כל צרכינו, ובכך אנו מבטאים שהקב"ה מנהיג את עולמו ושולט בו שלטון ללא מצרים. בצירוף שני הדברים יחד אנו מקבלים עול מלכות שמים שלמה¹⁰.

לפי ההלכה הראשונה, ברכות קריאת שמע הן יחידה אחת, ותפילה היא יחידה שנייה. ההלכה קובעת שיחידת ברכות קריאת שמע מהווה הכנה ליחידת התפילה. לפי ההלכה השנייה, ברכות קריאת שמע ותפילה מתחברות ליחידה אחת שלמה.

מסביר הגרי"ד, שבתפילת חובה שתי ההלכות הללו מתקיימות. יש להקדים את ה'גאולה' כהכנה ל'תפילה', ובנוסף 'גאולה' ו'תפילה' מהוות יחידה אחת של קבלת עול מלכות שמים שלמה. אולם בתפילת ערבית שהיא רשות, ההלכה הראשונה קיימת, אך ההלכה השנייה אינה קיימת. תפילת רשות זקוקה להכנה כתפילת החובה, שהרי בתפילת הרשות קיימות כל הלכות תפילה. אולם, התפילה שהיא רשות, וקריאת שמע שהיא חובה, אינן יכולות להצטרף ליחידה אחת¹¹.

⁷ ניתן לדייק מדברי הראשונים אם חיוב סמיכת גאולה לתפילה הוא דין בגאולה או דין בתפילה. מרש"י [ל. ד"ה לא חזינן] משמע שחיוב הסמיכה הוא 'דין בגאולה', אולם מהנימוק שהוא מביא בשם הירושלמי נד: "ד"ה זה הסומך] משמע, שהחיוב הוא 'דין בתפילה'. מההסבר של רבינו יונה [ב: ד"ה איזהו] לחיוב, משמע שהחיוב הוא דין בגאולה, ועיין גם בתלמידי רבינו יונה א: ד"ה ומי. עיין עוד בקהלות יעקב סי' א.

⁸ "מתיר" בלשוננו של הגרי"ד. בעניין פסוקי דזמרא כמתיר לתפילה, עיין לקמן עמ' 515.

⁹ חיוב זה מפורש בגמ' [לב]. "דרש רבי שמלאי לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל".

¹⁰ "ואמר רבי יוחנן הרוצה שיקבל עליו עול מלכות שמים שלמה יפנה ויטול ידיו ויניח תפילין ויקרא קריאת שמע ויתפלל וזו היא מלכות שמים שלמה" [יד-טו].

¹¹ הגרי"ד מפנה לשיטת הרי"ף [יג] והרמב"ם [הל' תפילה פ"י ה"ו] הסוברים, שאדם שהתחיל להתפלל תפילת חובה ונזכר שכבר התפלל, אינו יכול לסיים תפילתו בתורת נדבה, משום ש"חפצא" של תפילת חובה אינו מצטרף עם "חפצא" של תפילת נדבה ליחידה אחת.

ניתן לדייק את הסברו של הגרי"ד מלשון הרמב"ם. הרמב"ם [הל' תפילה פ"ז הל' יז-יח] מנסח את דין סמיכת גאולה לתפילת ערבית בניסוח שונה מדין סמיכת גאולה לתפילת שחרית. בשחר כותב הרמב"ם: "וקורא... שמע ומברך לפני ולאחריה... וכשהוא חותם גאל ישראל מיד יעמוד כדי שיסמוך גאולה לתפלה". בערב כותב הרמב"ם: "קורא קריאת שמע ומברך לפני ולאחריה וסומך גאולה לתפלה". בבוקר הרמב"ם מדגיש "מיד יעמוד" ובערב חסרה הדגשה זו. בבוקר גאולה ותפילה הן יחידה אחת, וצריך לחברן כאחת, בערב גאולה ותפילה הן שתי יחידות, שאסור להפסיק ביניהן¹².

על פי הסברו של הגרי"ד, כל ההלכות הקשות מתבארות.

אסור לשוחח בין גאולה לתפילה בין בשחרית ובין בערבית. שיחה בטלה מנתקת בין שתי היחידות הללו, ומונעת מה'גאולה' להיות הכנה ל'תפילה'. אבל "יראו עינינו", המהווה "גאולה אריכתא" או "תפילה אריכתא", אינו מהווה הפסק בין שתי היחידות ומותר לאומרו בערבית, כיוון שאין צורך ש'גאולה' ו'תפילה' תהווה יחידה אחת. בתפילת שחרית ש'גאולה' ו'תפילה' מהוות יחידה אחת, לא ניתן לומר דבר ביניהן.

לעניין הקדיש - תפקידו של הקדיש בתפילה לתחם גבולות. בסיומה של כל יחידה בתפילה, אנו אומרים קדיש. אחר פסוקי דזמרה, אחר תפילת עמידה, אחר קריאת התורה, ואחר קדושה דסדרא. בתפילת שחרית, 'גאולה' ו'תפילה' מהוות יחידה אחת, לכן לא ניתן להפסיק ביניהן ולומר קדיש. אולם, בתפילת ערבית, 'גאולה' היא יחידה בפני עצמה, ולכן יש לומר קדיש לאחריה.

לפי הסבר זה מבינים אנו הלכות נוספות בחיוב סמיכת גאולה לתפילה. הרשב"א [שו"ת ח"א סי' רלז] פוסק שתפילה בציבור עדיפה מסמיכת גאולה לתפילה בערבית, ואינה עדיפה מסמיכת גאולה לתפילה בשחרית. בערבית, ש'גאולה' ו'תפילה' הן שתי יחידות, ניתן להפריד ביניהן לצורך תפילה בציבור. בשחרית, ש'גאולה' ו'תפילה' הן יחידה אחת, לא ניתן להפריד ביניהן, אף לא לצורך תפילה בציבור.

הרשב"א [שו"ת ח"א סי' רצג] מתיר להכריז "יעלה ויבוא" בין גאולה לתפילת ערבית. המשנה ברורה [שער הציון סי' רלו אות ד, ע"פ דברי הב"י סי' קיד ד"ה ומ"ש ואיתמר, עיין עוד בדרכי משה סי' קיא אות ב] פוסק, שרק בתפילת ערבית מותר להכריז, אך בשחרית אסור. הכרזת "יעלה ויבוא" אינה מהווה הפסק, כיוון שהיא צורך התפילה. אבל בתפילת שחרית ש'גאולה' ו'תפילה' הן יחידה אחת, לא ניתן להפסיק באמצע יחידה אף להכרזת "יעלה ויבוא".

להשלמת הנושא נבאר שתי נקודות נוספות:

א. הגהות אשר"י [סי' י] מביא בשם אור זרוע [סי' ח"ב סי' מב], שבשבת אין צריך לסמוך גאולה לתפילה. חיוב סמיכת גאולה לתפילה נלמד מכך שבספר תהלים הפסוקים "ה' צורי

¹² החילוק בין תפילת שחרית לתפילת ערבית קיים גם בדברי הרא"ה [ד: ד"ה אמר מר, כז: סוד"ה תפלת הערב אין לה קבע] הסובר שבשחרית יש חיוב לסמוך גאולה לתפילה, ובערבית אין חיוב, אך ראוי לסמוך.

וגואלי" ו"יענך ה' ביום צרה" סמוכים זה לזה. מבאר האור זרוע ששבת אינו יום צרה, ולכן אין צריך לסמוך בו גאולה לתפילה. שיטתו מבוססת על כך שסמיכת גאולה לתפילה היא דין בתפילה, ורק תפילת חול שיש בה בקשת צרכים צריכה לאמירת שבחו של מקום כדי להתירה.

ב. כפי שהסברנו לעיל, לחיוב סמיכת גאולה לתפילה שני הסברים: 1. צירוף התפילה לקבלת עול מלכות שמים שבקריאת שמע. 2. חיוב הרצאת תשבחות וקילוסין לפני התפילה. בין שני ההסברים הללו יש נפקא מינה גדולה. לפי ההסבר הראשון חיוב סמיכת גאולה לתפילה מחייב לסמוך גאולה לתפילה בשעה שמקיימים מצות קריאת שמע, שהיא עיקר קבלת עול מלכות שמים¹³. לפי ההסבר השני חיוב סמיכת גאולה לתפילה אינו קשור למצות קריאת שמע, וניתן לקיימו אף בזמן שלא מקיימים מצות קריאת שמע.

הראשונים נחלקו בדין זה. הר"ח [באור זרוע הל' ק"ש סי' טז] סובר שניתן לקיים מצות סמיכת גאולה לתפילה אף לאחר שעה שלישית שהוא סוף זמן קריאת שמע של שחרית. הרשב"א [ב. סוד"ה לענין] סובר שהמקדים ברכות קריאת שמע לפני צאת הכוכבים מפסיד את מצות סמיכת גאולה לתפילה. מביאור הגר"א [סי' מו' סע' ט אות יט] משמע שהוא סובר כשיטת הרשב"א [הביאור הלכה (ד"ה כז) מפרש את דברי הגר"א בדרך אחרת].

סיכום

נחלקו הראשונים אם יש חיוב סמיכת גאולה לתפילת רשות. הריטב"א סובר שאין חיוב, תוס' סוברים שיש חיוב, והרא"ה סובר שאין חיוב אך יש מעלה בסמיכתן¹⁴.

הגרי"ד סולוביצ'יק מחדש הסבר היכול לבאר את רוב שיטות הראשונים. הוא מסביר, שחיוב סמיכת גאולה לתפילת שחרית הוא גם דין בגאולה [חיבור תפילה עם קריאת שמע ל"חפצא" אחד של ברכות קריאת שמע כ'מתיר' לתפילה], וגם דין בגאולה [חיבור תפילה עם קריאת שמע ל"חפצא" אחד של קבלת עול מלכות שמים שלמה]. חיוב סמיכת גאולה לתפילת ערבית שהיא תפילת רשות, הוא רק דין בתפילה, ואינו דין בגאולה. לפיכך, כיוון שבתפילת שחרית קריאת שמע ותפילה מתחברות ל"חפצא" אחד של קבלת עול מלכות שמים, אין להפסיק ביניהן לשום צורך, לא כדי להתפלל בציבור, לא להכרזת "יעלה ויבוא" ולא לקדיש. בתפילת ערבית, שקריאת שמע היא "חפצא" אחד, ותפילה היא "חפצא" אחר, מותר להפריד ביניהן כדי להתפלל בציבור, או בהכרזת "יעלה ויבוא" ובאמירת קדיש ו"יראו עינינו"¹⁵.

¹³ אמנם לפי ההסבר שהובא לעיל עמ' 6, שקבלת עול מלכות שמים היא מצוה דרבנן שאינה קשורה לזמן מצות קריאת שמע מדאורייתא, אין נפקא מינה בין שני ההסברים.

¹⁴ לא התייחסנו לשאלה אם דין סמיכת גאולה לתפילה הוא חיוב או רק מעלה ומידת חסידות. מתוס' נד: ד"ה דאמר, רמב"ם [הל' פ"ז הל' יז-יח] ורוב הראשונים משמע שהוא חיוב גמור. עיין הע' 2 שמשית הרמב"ן ותלמידי רבינו יונה משמע שאין חיוב לסמוך גאולה לתפילה אלא זו מעלה ומידת חסידות בלבד.

¹⁵ חשוב להדגיש, תפילה בציבור עדיפה על סמיכת גאולה לתפילת ערבית, ומבטלת אותה. אולם, הכרזת יעלה ויבוא, ואמירת קדיש ו"יראו עינינו", אינן עדיפות על סמיכת גאולה לתפילת ערבית, אלא הן מותרות כיוון שהן אינן סותרות אותה.

הלכה

השו"ע פוסק שחייבים לסמוך גאולה גם לתפילת שחרית וגם לתפילת ערבית, אך הוא ניסח את החיוב בתפילת ערבית בניסוח שונה מהחיוב בתפילת שחרית. בתפילת שחרית פוסק השו"ע [סי' קיא סע' א]: "צריך לסמוך גאולה לתפילה ולא יפסיק ביניהם אפילו באמן אחר גאל ישראל". בתפילת ערבית פוסק השו"ע [סי' רלו סע' ב-ג]: "אין לספר בין גאולה דערבית לתפילה". מלשונו משמע שיש הכולל בין הדין בשחרית לבין הדין בערבית, בשחרית אסור להפסיק בין גאולה לתפילה אפילו בענייני התפילה ואפילו בדבר שבקדושה, ואילו בערבית אסור לשוח ביניהן שיחת חולין אך רשאי להפסיק בענייני התפילה ובדבר שבקדושה. ההיתר להפסיק בתפילת ערבית להכרזת "יעלה ויבוא" ולדבר שבקדושה מפורש בפסק השו"ע, וכן מפורש שבתפילת שחרית אסור להפסיק אפילו לאמירת אמן אחר "גאל ישראל" [הרמ"א חולק ומתיר לענות אמן אחר גאל ישראל, אך בשאר דברים שבקדושה גם הוא מודה (סי' סט סע' א)].

המשנה ברורה [סי' קיא סק"ב] פוסק שאסור להפסיק בין גאולה לתפילת שחרית אפילו בשהייה בעלמא יותר מכדי דיבור. מדיוק לשונו של השו"ע משמע שבתפילת ערבית מותר להפסיק בשתיקה.

הרמ"א [סי' קיא סע' א] פוסק כשיטת הגהות אשר"י שבשבת אין חיוב לסמוך גאולה לתפילה, אך הוא כותב שטוב להחמיר אם לא במקום שצריך לכך. המשנה ברורה [סק"ט] פוסק שמותר בשבת להפסיק כדי לענות אמן יהא שמה רבא וקדושה וברכו.